

o proračunu naučnega ministrstva. Tu se je pokazalo, kako ostra so narodnostna nasprotja. Nemci so pri poglavju o tehniških visokih šolah začeli srdito vojno zaradi češke tehnike v Brnu, a so pogoreli. O slovanskem vseučilišču v Ljubljani je govoril posl. Plantan. Posebno ljut boj se je unel pri poglavju o srednjih šolah. Tu je dala povod boju Stürgkhova resolucija zastran srednjih šol na Spodnjem Štajerskem. V sredo je prišel na vrsto šele posl. Berks, ki se je odločno zavzel za slovenske pravice. Razprava se še nadaljuje.

Ogrska. — Z imenovanjem J. Horanszkega trgovinskim ministrom je nastala v ministrstvu kriza, katero pa je cesar poravnal. Domobranski minister fem. baron Fejervary je hotel odstopiti, ker se ne strinja s političnimi in državnopravnimi nazori Horanszkega. Končno se je Fejervary vendar udal, ker je cesar apeliral nanj v javnem lastnoročnem pismu, ki je bilo obelodanjeno v uradnem listu. To pismo kaže, kako veliko zaupanje vživa baron Fejervary pri cesarju.

Španjska je prestala zopet veliko ministrsko krizo. Sagasta je bil podal demisijo, ker je parlamentarna večina silila, naj izvrši zakon proti kongregacijam, on pa tega ni hotel storiti, ker mu ni dovolila kraljica-regentinja. Sedaj je zopet Sagasta sestavil novo ministrstvo, ki pa se ne bo dolgo držalo, če ne razpusti parlamenta.

Vojna v južni Afriki. — Zadnji čas je zopet prišlo na raznih mestih do malih prask, v katerih so Buri zmagali. Angleži pošljejo sedaj maršala Wolseleya kot vrhovnega poveljnika v južno Afriko v namen, da se bo Kitchener mogel izključno posvetiti vodstvu armade. Pa tudi Angleži sami so začeli uvidevati, da stoji zanje slabo. Razni listi pišejo, da se v Kaplandiji revolucijsko gibanje širi in da Buri lahko dobe kolikor hočejo vojščakov, tako da lahko še pet let nadaljujejo vojno. To je lepa perspektiva za Angleže!

Obrtnija.

Narodno in mednarodno varstvo delavcev.

Na Dunaju obstoji društvo, ki se bavi z varstvom delavskega stanu. V tem društvu je minoli teden govoril bivši pruski trgovinski minister baron Berlepsch. Predaval je o poizvedbah berolinskega društva za socialno reformo glede uredbe mednarodnega varstva delavcev. Glavne misli njegovega predavanja so bile naslednje:

Ko smo se v Nemčiji prvič začeli baviti z vprašanjem, ali bi se priklopili mednarodni združitvi v varstvo delavcev, je ta misel naletela na odločen odpor. Izrekla se je bojazen, da bi se na ta način otežkočilo narodno varstvo delavcev, ker bi se narodno varstvo postavilo za mednarodno. Vrh tega pa se je tudi reklo, da je treba z varstvom delavcev nekoliko čakati, da druge države Nemčijo dohite. Ta ugovor pa ni opravičen. Izkušnja je pokazala, da tiste države nimajo škodo, ki z zakonodajstvom v prid delavcev hite naprej. To se vidi tudi v Nemčiji. Dasi je nemška industrija za zavarovanje delavcev v 17 letih, odkar namreč je zavarovanje upeljavano, morala plačati 2200 milijonov mark, vendar te ogromne žrtve ni občutila, nego se je prav v zadnjih letih kar čudovito razvila. Z ozirom na to tudi nismo upoštevali

dvomov glede uspešnosti mednarodnega varstva delavcev, nego smo prav z ozirom na stališče, da naj se domače zakonodajstvo v varstvo delavcev pospešuje samo v gotovem razmerju s tozadevnim napredovanjem inozemstva, skušali ustvariti možnost, da se vsak lahko temeljito poduči o zakonodajstvu v varstvo delavcev v drugih deželah.

V ta namen smo ustanovili „Društvo za socialno reformo“. V svojem programu je to društvo namenilo postaviti narodno varstvo delavcev na prvo mesto. Društvo si je postavilo nalogo, delovati, ne samo na to, da se obstoječi zakoni v varstvo delavcev spopolne in da se varstvo razširi, ampak tudi nalogo, pospeševati prizadevanje delavcev, izboljšati svoj položaj potom strokovne organizacije. Vsprejeli smo tudi izrečno v svoj program pospeševanje delavske samopomoči, ker se nam zdi, da je samopomoč pravilnejše in plemenitejše sredstvo, kakor sila, ki jo dela zakon. Toda ravno samopomoči potom združenja delajo veljavni zakoni v Nemčiji velike težave. Kakor hitro se na shodu kakega strokovnega društva razpravljajo zakonodajstva ali uprave tičoča se vprašanja, že se dotično društvo proglasi kot politično društvo in se mu dela vsakovrstnih sitnosti.

Zanimivo je pregledati, kakšen je odpor proti posamičnim načinom delavskega varstva.

Najmanj je odpora proti zavarovanju delavcev. Celo tako jezen nasprotnik delavskega gibanja, kakor je bil baron Stumm je vedno in vedno zahteval, naj se delavsko zavarovanje razširi tudi na delavske vdove in sirote.

Zakonodajstvo glede varstva delavcev je že naletelo na večji odpor. Danes se načelu, da naj se delavca varuje potom zakonodaje, ne ugovarja več načeloma, nego se pripoznava, da ima država dolžnost, to storiti. Velika pa so nasprotja, na kakšen način, v kateri meri in v katerem tempu se naj to zakonodajnim potom uresniči. (Dalje sledi).

Kmetijstvo.

Zakaj gremo kmetje rakovo pot?

Često dokazana resnica je, da smo svojega žalostnega stanja poleg prekmorske konkurence, pomanjkanja dobrih delavcev, preobilnih davkov in slabo urejenih družabnih razmer sploh tudi kmetje sami precej krivi. Vedoma ali nevedoma spodkopavajo mnogi svoj temelj pod nogami, dokler se jim nena doma ne udré in jih ne požene po svetu, z rodne grude. Prav zato je zadnji čas, da se poljedelec vrne nazaj iz zgrešene steze, da ne pogine v tem boju za obstanek.

Naše ljudstvo ima na sebi mnogo prask in ranic, za katerimi boleha in ki si jih zarezuje samo. Razne

so malenkosti, na katere se ne oziramo, ki pa tudi mnogo pripomorejo k bednemu stanju v kmetijstvu. Majhen vzrok ima pogosto velik učinek, spomnimo se le na iskrico pri požaru — in mnogo zla ima v nas samih svoj izvor.

Mnogo je kmetovalcev, ki se jim zdi smešno, računati z malenkostmi. In tako izdajo dan na dan nekaj krajcarjev za reči, ki so pravzaprav nepotrebne, ki izvirajo le iz razvade.

Toda iz peska so gore, in krona je iz vinarjev. Vsako leto gre na ta način po vodi lepa svotica, ki bi morda zadostovala za davke. Oj, ko bi pač kmetovalec pri vsakem izdatku vzel v roke svinčnik in papir! Potem šele bi se jim odprle oči in v prihodnje bi na vsak krajcar gledali drugače, nego doslej.

So kmetje, ki nikoli prav ne vedo, kako stoji z njihovim gospodarstvom, koliko je vredno premoženje, ker nikoli ne poznajo svojih prejemkov in izdatkov. Da to ne more obroditi dobrega sadu, je jasno.

Drugi zopet si škodujejo s tem, da gospodarijo ravno tako, kakor so gospodarili njihovi očetje. Za pravo in dobro imajo edino le to, kar so se naučili od očeta in so slepi in gluhi za vsako novost, in naj bi bila njena vrednost še tako očividna. Nosijo pač „kitajski cof“, ki je ravno tako škodljiv, kakor neumen. Dajte si vender, mali kmetovalci, dopovedati, da boste imeli uspeh do svojega truda le tedaj, če gospodarite primerno sedanjemu času. Zato bi se moral kmetovalec seznaniti z vsemi praktičnimi novostmi nove dobe, zato, da ne zaostane. To se pa more zgoditi le s tem, ako pridno prebira kmetijske knjige in časopise. Potreba po berilu je pri nas še veliko premalo razvita; koliko se na pr. čita po mestih! Tam gre obrtnik po cesti in bere časopis, voznik sedi na vozu in bere, pri nas pa mnogo mladeničev in deklic po dovršeni šoli ne prime več knjige v roko, da slednjič pozabi še črke.

Da je duševno obzorje takih ljudij potem skrajno omejeno, ni čudno, in ti se potem iz nerazumljivih vzrokov ujedajo in sršijo proti vsaki višji omiki. Ti ljudje se drže pregovora: „Najbolj neumni kmet ima najdebelejši krompir“ in se imajo vedno za neumne kmete, ki jim ljubi Bog dá pač debel krompir, ne nalaga jim pa dolžnosti, da bi razširjali s pridnim čitanjem svoje znanje.

Druga rak-rana, ki gloda na krepkem deblu kmetijstva, je naša needinost in prepirljivost, ki jo tolikokrat srečavamo v vaši v najodurnejših oblikah. Zavaljo malenkosti se pogosto vname prepir, v veselje vseh onih, ki zajedajo kakor trtna uš naš mozeg in ki si še prizadevajo podpihovati needinost v vasi. Često vaščani ne poznajo sloge, če prav slišijo toliko svarilnih opominov. „Kmetje, bodite jedini“, se glasi od vseh strani. Bodimo spravljivi, varujmo se nesrečne zavisti in pomnimo: „Sloga jači, nesloga tlači“!

Zelo moramo tudi obžalovati, da je naš vsega spoštovanja vredni kmetijski stan politično še tako nezrel. Dočim se drugi stanovi neumorno in deloma v jasnem prepričanju udeležujejo političnih bojev, se večina našega kmetijskega prebivalstva meni bore malo zato, kaj se gogi po svetu.

Zato tudi naša gospodarska organizacija tako počasi napreduje, ker ljudje nič ne beró in so o svojih pravicah tako malo poučeni, kkor dete.

Kmetovalec, kakoršen bi moral biti, naj bode vzor pridnosti, varčnosti in skromnosti. On je prijatelj vsakega resničnega napredka, tak mož bode vedno toplo zagovarjal večjo strokovno izobrazbo kmetijske mladeži. Umni poljedelec je mož, vreden vsega spoštovanja.

Kmetijske raznoterosti.

Važnost umetnih gnojil. Umetna gnojila postajajo za nas čim dalje bolj važna, in sicer iz mnogih vzrokov, na katere hočem tukaj opozoriti naše gospodarje. 1. S pomočjo umetnih gnojil moramo izdatno izboljšati dosedanje pridelke in povečati na ta način letne dohodke. Posebno važna so za nas v tem oziru gnojila za izboljšanje travnikov in deteljišč, pa tudi za povečanje drugih pridelkov. 2. Z njimi moremo zane-marjeno in oslajeno zemljo še najhitreje pripraviti do primerne rodovitnosti. 3. Z umetnimi gnojili postanejo novišča (novine) bolj rodovitna. 4. Slabotna strn se najhitreje popravi in čudovito okrepča s porabo pripravnih umetnih gnojil, če nam v to primankuje gnojnice. Posebno važen je v tem oziru čilski soliter. 5. S pomočjo umetnih gnojil je veliko lažje kolobariti na njivah. Če podpiramo rast z umetnimi gnojili, tedaj pridelujemo in vrstimo rastline tako, kakor nam najbolj kaže. V takem slučaju lahko premenimo kolobar od leta do leta, ne da bi se bilo bati slabih uspehov. 6. Za visoke lege imajo umetna gnojila še to veliko prednost, da nam ne prizadevajo velikih stroškov za vožnjo. Na strmo ležeče travnike, košenice itd., ne moremo spraviti hlevskega gnoja brez velikih stroškov. Umetna gnojila pa lahko nanosimo tja v vrečah.

Poučni in zabavni del.

Vitez za kolovratom.

Novela 15 veka.

Ruski spisal D. S. Merežkovski. — Prevel Krutogorski.

(Dalje).

Nekega poletnega večera, kar se često dogaja v društvu, kjer je mnogo dičnih dam in kavalirjev, prišla je govorica na ljubezen. Jedni, zlasti priletni ljudje, izkušeni v licemerstvu in spletkah, so poveljevali ljubav nebeško, platonično. Drugi, mlajši nedolžnejši so se šalili z nadnaravno ljubeznijo, skušajoč se pokazati bolj izkušene in zlobne, nego so bili v resnici. In, kakor se navadno vselej primeri pri sličnih pomenkih, našel se je sredi govornikov jeden naj-upornejši in najzlobnejši sovražnik nežnega spola, kateri opravičivši se pred kraljico in priznavši, da je jedino ona v tem oziru — častna izjema, je dal